

Van terebint en kolokwint

De Bijbeltuin in Waalre,

een tijd van komen en een tijd van gaan

Laura Minderhoud

"Het leven van een mens bestaat uit tijd. Tijd is belangrijk maar ook heel gewoon. Tijd is eeuwig en is er altijd. Tijd moet duren. Zelfs als de wereld is vergaan. Tijd is niet om voorbij te laten gaan. Zonder tijd gebeurt er niets. Ook een tuin heeft veel met tijd. Hij verandert, is vergankelijk en bloeit weer op.

Er is een proces gaande waardoor hij ouder en kostbaarder wordt."

Vrij naar: "Tijd" van Willem Iven, Oase, lente 2008

Zichtbaar vanaf de openbare weg staat een aardige Mariakapel. Naast de opvallende dennenboom wordt het aanzicht van de tuin bepaald door de gevarieerd gevormde plantvakken welke zijn afgezet met buxushagen. Ook al is het november en is er al veel afgestorven en uitgebloeid, aan de bijzondere beplanting is duidelijk te zien dat het geen alledaagse tuin is. Graag stel ik u voor: de Bijbeltuin van Waalre.

Mieke Schilpzand bij de buxusvormen: Alpha en Omega

Terug in de tijd: 1947 - 1970

Voor het verhaal van de tuin gaan we terug naar 1947. Vijf Waalrese jonge mannen gingen als militair naar Indië. De vijf gezinnen spraken af een kapel te bouwen uit dankbaarheid, als de vijf zonen gezond terug zouden keren naar Nederland. In 1950 kwamen zij inderdaad terug en twee van de gezinnen maakten hun beloften waar. Vanwege de verering van Maria moest het een katholieke Mariakapel worden. In 1951 werd de kapel officieel ingezegend. Op de ingemetselde steen onder het Mariabeeld staat te lezen:

*Ter herinnering aan
onze behouden thuiskomst
uit Indië onder bescherming
van Maria
W.H. de Bruijn
G.C. van Vught
1950*

Het boeren erf, waarop de kapel werd geplaatst, lag aan het 'kerkepad' die

De Mariakapel aan de Molenstraat te Waalre

In de winter zijn de gedoornde takken van de echte Christusdoorn goed zichtbaar

het gehucht Loon verbond met de oude Willibrorduskerk van Waalre (dorp). De Mariakapel werd met de voorkant naar het pad geplaatst zodat een ieder die ter kerke ging, haar kon groeten.

Terug in de tijd: 1970 - 1985

De gemeente Waalre is inmiddels eigenaar van de grond en de kapel. Er zijn huizen gebouwd en rondom de kapel is een onderhoudsarm grasveldje aangelegd met enkele doornstruiken.

Het aangrenzende deel van het 'kerkepad' is verdwenen door verkaveling. In deze periode komt de familie

Schilpzand in het aangrenzende huis te wonen. Tuinarchitecte en hovenier Mieke Schilpzand stapt naar de gemeente om het stuk grond te pachten. “Ik wilde het perceel liever zelf gaan bijhouden. We beschouwden de kapel als een stukje cultureel erfgoed waar je zuinig op moet zijn. We hebben het stukje grond bij onze tuin getrokken en er een heidetuin van gemaakt, dat was toen in de mode”.

Terug in de tijd: 1985 - 2007

“Na een strenge winter, waarin erg veel planten uit de heidetuin bevro-

Roomse kamille

ren waren, was ik op zoek naar nieuwe ideeën”, vertelt Mieke. “Ik hoorde dat Daan Smit, de hortulanus van de Hortus Botanicus van de Vrije Universiteit van Amsterdam, publiceerde over planten uit de Bijbel. Samen met mijn man ben ik hem daar gaan opzoeken. Met de kennis uit een bundeltje artikelen van Daan Smit ben ik, geholpen door Daan zelf, gaan aanplanten. Ik kreeg en krijg ook planten uit de Hortus”. Op een gegeven moment had Mieke van de 110 soorten planten die in de

Bijbel genoemd worden er 60 in haar tuin staan. “Ik had niet meer ruimte en je kunt ze ook niet allemaal kweken in ons klimaat, het gaat wel om planten die oorspronkelijk groeiden rond het Middellandse Zeegebied. Er staan dan ook veel planten in potten die elke winter naar binnen gaan”. Mieke en haar man gingen nooit in de zomerperiode op vakantie. “De meeste planten zijn uit zaden opgekweekt. In de zomer moest ik sommige planten enkele keren per dag water geven, daar kan je anderen niet mee opzaden”.

Zaaddozen van de Judasboom

“Bloedende” Judasboom in Hortus Botanicus van VU Amsterdam, 3 mei 2008

De tijd in de tuin als alpha en omega

De plantperken rondom de kapel worden gevormd door buxushagen in de vormen van de alpha en de omega, de symbolen voor het verleden, het heden en de toekomst. ‘Ik ben de alpha en de omega, zegt de Here God, de heerlijkheid die is, was

en die komt’.

In totaal zijn er in de Bijbeltuin zeven plantvakken te onderscheiden. In het eerste perk staan de eetbare gebruiksgewassen en bittere kruiden. Het tweede perk bevat verschillende graansoorten en eetbare vruchten. Perk drie en vier bevatten vooral kruiden. Het vijfde perk bestaat uit veld-

‘Voor een doornstruik zal een cypres opschieten, voor een distel zal een mirt opschieten....’ Jesaja 55:13.
Prachtige besvorming van de myrte

bloemen en in perk zes staan de moerasplanten. In perk zeven staan de distels en de doornen. In de loop van de jaren heeft de inhoud van de vakken regelmatig gevarieerd afhankelijk van aspecten als het weer, de ontwikkeling van de planten en de persoonlijke omstandigheden. Een deel van de bijbelse planten zijn eenjarige, die moeten dus elk jaar opnieuw gezaaid worden. Mieke heeft zich bij de keuze voor haar planten altijd laten leiden door de bijbelteksten die Daan Smit gebruikte in zijn artikelen als verwijzing naar een bepaalde plant. Zo zien we in het eerste vak o.a. vlas, ververswede en meekrap, welke gebruikt werden om textiel te maken en te kleuren: ‘De tabernakel zult gij maken van tien tentkleden; van getweend fijn linnen, blauw purper, rood purper en scharlaken...’ Exodus 26:1. We zien cichorei en zuring: ‘...zij zullen het eten op het vuur

gebraden, met ongezuurde broden, benevens bittere kruiden'. Exodus 12:8. Het raketkruid werd ook wel groenten genoemd: *'Daarop ging er een naar het veld om groenten te plukken...'* 2 Koningen 4:39. Mieke heeft het niet geschuwd om

'Ik ben een narcis van Saron, een lelie der dalen' Hooglied 2:1, een Zuid-Europese botanische tulp

echte bomen aan te planten zoals de vijg, de amandel, de moerbeï en de abrikoos. Er zijn jaren geweest dat ze iedereen die op bezoek kwam een zakje abrikozen meegaf. De Judasboom komt niet in de Bijbel voor, maar de legende luidt dat Judas zich aan een dergelijke boom heeft opgehangen en dat de boom daarna bloedde. Mieke roemt de mooie zaaddozen die de hele winter een extra dimensie aan de boom geven.

Vele jaren ontving Mieke geïnteresseerde gasten uit binnen- en buitenland, die allemaal de weg naar haar tuin wisten te vinden. (Ook al in het voor-internet tijdperk!) De terebint is één van haar lievelingsplanten *'...neem van het fijnste des lands in uw zakken en brengt die man een geschenk: een weinig balsem en een weinig honing, gom en hars, terpentijnnoten en amandelen'* Genesis 43:11. De terpentijnnoten verwijzen

naar de *Pistacia terebinthus*. De terebint die Mieke in haar bezit heeft is familie hiervan: de *Pistacia atlantica*. Het is een laagstammige boom met warrige zijtakken die ze als potplant in de zomer buiten zet en in de winter in haar serre plaatst. De

..en hij vond een wilde slingerplant en plukte daarvan wilde kolokwinten, zijn kleed vol' 2 Koningen 4:39.

fijne bladvorm en de roze bloemen maken deze plant tot een waar prachtexemplaar. Vele bolgewassen kunnen tot bijbelplanten worden gerekend. Naast de lelie-soorten, zoals de Madonna-lilie *'Ik zal zijn als de dauw voor Israel, hij zal bloeien als een lelie...'* Hosea 14:6, kunnen we ook denken aan de cyclaam, de hyacint of de tazetta-narcis *'De woestijn en het dorre land zullen zich verblijden, de steppe zal juichen en bloeien als een narcis; zij zal welig bloeien en juichen, ja, juichen en jubelen...'* Jesaja 35 1-2. Tot de eetbare bolgewassen behoren de saffraan, de ui en de knoflook *'Wij denken terug aan de vis, die wij in Egypte aten om niet, aan de komkommers, en de meloenen, het loof, de uien en de knoflook.'* Numeri 11:5. Vele verhalen zijn er te vertellen over de bijzondere planten uit Mieke's tuin. De kurkeik, de Johannesbroodboom en de echte Christus-

doorn laat ik echter onbesproken. Daarnaast komen ook de granaatap-pel, de oleander, de witte waterkers en de gezegende distel niet meer aan bod. Evenmin de olijf, de zwarte mosterd en... nou...vooruit, nog een-tje dan... de kolokwint, met zijn prachtige, kloekke naam, is *"zo bitter als gal"*. Deze bittere meloen is inheems in droge streken van het Middellandse Zeegebied. Tegenwoordig vooral gekweekt om de grote sierwaarde die de vruchten hebben.

De laatste rondleiding

"Dag mevrouw Schilpzand, ik heb gehoord dat u een Bijbeltuin hebt aangelegd. Aangezien ik planten met een verhaal altijd erg boeiend vind, zou ik graag een rondleiding willen hebben als dat kan". "Ja zeker, mevrouw Minderhoud, ik kan u in november rondleiden". Mijn eerste rondleiding door de Waalrese Bijbeltuin blijkt de laatste rondleiding van Mieke te zijn. Samen met haar man gaat ze verhuizen naar een appartement. Ze gaan 'met pensioen', de zorg voor het huis en de

"Last rose from summer", de cistroos bloeit nog in november

tuin is een te grote belasting aan het worden. Het rondleidingsverhaal krijgt een extra lading als tegen die tijd blijkt dat eventuele kopers van het huis de Bijbeltuin niet interessant vinden. Zij denken erover om op de plaats van de tuin extra parkeerplaatsen aan te leggen. Gelukkig is in de overeenkomst met de

gemeente vastgelegd dat de kapel moet blijven bestaan...

Ode aan de mens met tijd

Na deze eerste kennismaking hield Mieke me op de hoogte van de ontwikkelingen en half april dit jaar zijn zij en haar man verhuisd. Terugkijkend zegt Mieke: "De tuin is een uit de hand gelopen hobby, waar

Naast het historische perspectief is het mede een ode aan een bijzondere vrouw. Altijd trouw ondersteund door haar echtgenoot, heeft zij met veel inzet, kennis, enthousiasme en volharding een inspirerende tuin met een verhaal tot ontwikkeling gebracht.

Mieke, geweldig gedaan. Bedankt voor je tijd, verhalen en inspiraties.

brengen zodat een groter publiek weer kan genieten van een unieke verzameling planten met een bijzonder verhaal.

Ode aan de tijd

De factor **TIJD** speelt in deze tuin een bepalende en grote rol. In de Waalrese Bijbeltuin is het respect voor historische, religieuze, botanische, sociale, maatschappelijke en ethische waarden ruim aanwezig. Een tuin met een verhaal en een bijzonder tijdspectief. Een tuin waar het verleden, het heden en de toekomst met elkaar vereeuwigd en verweven zijn op diverse manieren. Historische feiten bepaalden deze tuin zoals de Waalrese jongemannen die naar Indië gingen na de tweede wereldoorlog, de families die uit dankbaarheid Maria wilden vereren met een kapel en Mieke Schilpzand die besloot om een deel van haar leven te wijden aan het ontwikkelen en tot bloei laten komen van een bijzondere tuin. Alles bij elkaar, een belangrijk verhaal dat zeker de moeite was om eens opgeschreven te worden.

De Bijbeltuin gaat op reis in april 2008

Kurkvorming van de kurkeik

Toekomstige tijd

Door de verhuizing van Mieke is de toekomst van de Bijbelplantentuin in de huidige vorm onzeker geworden. Inmiddels heeft het als resultaat gehad dat ik op dit moment in mijn eigen achtertuin de groei en bloei van de echte Christusdoorn en de granaatappel kan gaan volgen en zie ik de kurklaag van een bijna twintig jaar oude kurkeik aangroeien. Straks pluk ik de peulen van de Johannesbroodboom en geniet het hele gezin mee van de bloemenpracht van een volwassen cistroos en de aparte bloeiwijzen van de myrte en de muizendoorn. Het is duidelijk... een aantal van Mieke's planten logeren nu bij mij. Ik beschouw deze periode als een overgangstijd van de Waalrese Bijbeltuin, waarin ik de met zorg opgekweekte planten zo goed mogelijk zal proberen te verzorgen. Op een dag hoop ik de ideeën, de planten, de zaden en de verhalen op één openbare plaats te kunnen samen-

ik met veel plezier aan heb gewerkt. Door deze tuin met haar verhaal ben ik met veel interessante mensen en nieuwe verhalen in aanraking gekomen". Dit artikel, over een bijzondere tuin, gaat ook over bijzondere mensen.

De kapel blijft op haar plaats staan. Wat er met de tuin met haar Bijbelse planten eromheen zal gaan gebeuren, dat zal de toekomst ons leren. Ik wens u, als lezer, nog veel zinvolle "tijd van leven" toe.

Adres Mariakapel te Waalre
Molenstraat 33
5581 JT Waalre

Laura Minderhoud - van der Heijden is als "groene" pedagoog werkzaam binnen haar Pedagogisch Adviescentrum 'Kind en Natuur'. Zij stimuleert en adviseert bij de ontwikkeling van natuurlijke buitenruimten voor scholen en zorginstellingen. Zij ontwikkelt educatieprojecten en geeft workshops/ trainingen. Daarnaast biedt zij pedagogische ondersteuning aan individuele kinderen. Meer info: mail@kind-en-natuur.nl of kijk op www.kind-en-natuur.nl.